

„KNYGOTYRA“: TRADICIJŲ TĘSTINUMAS IR TAPATYBĖ

ALMA BRAZIŪNIENĖ

Vilniaus universiteto Knygotyros ir dokumentotyros institutas
Universiteto g. 3, LT-01513 Vilnius, Lietuva
El. paštas: alma.braziuniene@kf.vu.lt

„Knygotyra“ – vienintelis nuosekliai knygos mokslui skirtas mokslo žurnalas Lietuvoje ir Baltijos šalyse. Per daugiau nei penkiasdešimtį gyvavimo metų (1961–1969 m. leistas pavadinimu „Bibliotekininkystės ir bibliografijos klausimai“, nuo 1970 m. – „Knygotyra“) jis sulaukė tarptautinio pripažinimo. „Knygotyros“ analizei skirtos V. Stonienės (2000), E. Macevičiūtės (2006) publikacijos, O. Janonio sudaryta 1961–2005 m. „Knygotyros“ turinio rodyklė (2005), žurnalas nagrinėtas mokslo komunikacijos aspektu (M. Stonkienė, E. Janiūnienė, R. Matkevičienė, 2010). Šio straipsnio tikslas – atskleisti 1999–2012 metų „Knygotyros“ padėtį, analizuojant žurnalą organizaciniu, struktūriniu, teminiu, publikacijų žanrų, straipsnių autorių ir kitais aspektais. Keliamas klausimas, kaip (kiek) mokslo žurnalas atspindi knygotyros situaciją Lietuvoje ir kaimyninėse šalyse, ar (ir kaip) reaguoja į naujas humanitarikos tendencijas, t. y. kokia šio mokslo žurnalo tapatybė.

Reikšminiai žodžiai: „Knygotyros“ mokslo darbai, mokslo žurnalas, knygotyra, Lietuvos knygotyros raida.

„Knygotyros“ mokslo žurnalo pradžia siejama su 1961 metais pradėtu leisti tęstiniu mokslo leidiniu „Bibliotekininkystės ir bibliografijos klausimai“. Kaip Lietuvos TSR aukštųjų mokyklų mokslo darbų serija, leidinys devynerius metus publikavo straipsnius bibliotekų, spaudos istorijos, bibliografijos klausimais. Jau pirmajame jo tome pasirodė tokios istoriografiškai vertingos publikacijos kaip Levo Vladimirovo straipsnis apie Karaliaučiaus spaudos pradininką Hansą Weinreichą (XVI a.), kitų dabar plačiai žinomų knygos tyrėjų – Vlodo Žuko, Klemenso

Sinkevičiaus, Viktoro Lyrovo straipsniai iš knygos istorijos. Po septynių išleistų tomų nuo 1970 metų leidinys pakeitė pavadinimą ir iki šiol leidžiamas kaip „Knygotyra“. Naujas pavadinimas, anot leidėjų, turėjo tiksliau reprezentuoti „nagrinėjamas problemas, sritis ir specifines jų atšakas“ [11].

„Knygotyros“ apimtis ir periodiškumas keitėsi. 1971–1980 m. ji buvo leidžiama 18 spaudos lankų apimties. 1981–1991 m. ėjo dviem sąsiuviniais: vienas buvo skirtas knygos istorijai ir leidybai, antras – bibliotekininkystei, bibliografijai, informatikai, kie-

kvieno apimtis – po 7,5 autorinių lankų, taigi iš viso per metus būdavo parengiami 15 aut. lankų teksto. 1990 metais antrasis sąsiuvinis įgijo savarankiško leidinio pavidalą ir nuo 1994 metų iki dabar leidžiamas „Informacijos mokslų“ pavadinimu. Atsiskyrimo priežastis, motyvus ir nuogastavimus liudija publikuotas „Knygotyros“ redaktorių kolegijos posėdžio, įvykusio 1990 m. kovo 20 d., protokolas [6, 303–306]. Jis rodo, kad 1990-aisiais jau buvo pribrendęs reikalas reformuoti leidinį: pasikeitusi visuomeninė ir politinė situacija atvėrė naujas galimybes iki tol mažiau kultivuotų mokslo šakų plėtrai, platesnei knygotyros bei informacijos mokslų raiškai, o atsiskyrusių leidinių pavadinimai („Knygotyra“ ir „Informacijos mokslai“) tiksliau apibrėžė jų turinį.

„Knygotyros“ mokslo žurnalas, jo istorija, turinys, raidos tendencijos jau yra sulaukę mokslininkų dėmesio. Išsamiai žurnalas analizuotas 2000 metais paskelbtoje Vandos Stonienės analitinėje apžvalgoje: išnagrinėti beveik trijų dešimtmečių (1970–1998) 27 leidinio tomų turinio problematikos, struktūros aspektu, susistemintos publikacijos, autoriai, redaktorių kolegijos sudėtis ir kt. [12]. 2001-aisiais Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto studentė Milda Stroputė apgynė bakalauro darbą apie „Knygotyros“ mokslo žurnalo raidą. Šio darbo pagrindu ji 2001 metais žurnale „Tarp knygų“ paskelbė straipsnį [14].

2005-aisiais, minint leidinio 45-metį, Osvaldas Janonis parengė ir publikavo *Vilniaus universiteto mokslo darbų „Knygotyra“ turinio rodyklę* [17]. Ji apėmė 1961–2005 m. išleistus „Knygotyros“ tomus. Šio leidinio įvadiniame

straipsnyje Domas Kaunas įvardijo esminius „Knygotyros“ raidos bruožus, akcentuodamas leidinio lituanistinę orientaciją, susiedamas ją su nacionaliniais šalies interesais: „tenkinti su valstybine kalba susijusius mokslo bendruomenės poreikius, ugdyti mokslininkų pilietiškumą, mentalitetą ir mokslo terminiją“ [1, 15]. Elena Macevičiūtė [6], recenzuodama šią „Knygotyros“ turinio rodyklę, kartu pateikė ir „Knygotyros“ 1961–2005 m. turinio kismo analizę [6, 298]. Palankiai įvertinusi rodyklėje panaudotą naujai sukurtą hierarchinę turinio klasifikacijos schemą, atspindinčią svarbiausias mokslo disciplinas, autorė panagrino ir kai kuriuos rodyklės turinio momentus, pavyzdžiui, sudarė produktyviausių „Knygotyros“ autorių lentelę [6, 299]. Taip publikuotos rodyklės recenzija tapo pagrindu apmąstyti ir paties mokslo žurnalo, ir apskritai Lietuvos knygotyros raidą.

„Knygotyros“ kaip mokslo žurnalo vaidmuo Lietuvos knygotyros mokyklos formavimosi procese buvo nagrinėtas Ingos Liepaitės magistro darbe „Knygotyros branda ir vaidmuo Lietuvos moksle“, kuris 2008 metais apgintas Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultete [2, 31–45], bei magistro darbo pagrindu „Knygotyroje“ paskelbtame straipsnyje. Čia „Knygotyros“ žurnalas įvertintas kaip vienas iš Lietuvos knygotyros mokyklos egzistavimo požymių [3].

Mokslo komunikacijos aspektu „Knygotyra“ nagrinėta Marijos Stonkienės, Erikos Janiūnienės ir Renatos Matkevičienės 2010 m. paskelbtame straipsnyje [13]. Autorės, atlikusios kiekybinį 2000–2005 m. „Knygotyros“ pranešimų srauto tyrimą, išskyrė Lietuvos

institucijas, kuriose atliekami knygos tyrimai, bei „Knygotyros“ aktyviausių autorių branduolį ir padarė išvadą, kad Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkai (taip pat ir knygotyrininkai) „formuoja komunikacijos ir informacijos mokslų srities žemėlapi Lietuvos formaliojoje mokslo komunikacijoje“ [13, 337]. Šio straipsnio tyrimo objektas buvo ne visos „Knygotyros“ publikacijos, o tik turinčios Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto prieskyrą, t. y. buvo „tiriamas Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto institucinis aktyvumas“ [13, 326], todėl minėtame straipsnyje paskelbto tyrimo rezultatai platesnei lyginamajai analizei nėra parankūs dėl siauros chronologinės (2000–2005) ir atrankios „Knygotyros“ autorių institucinės prieskyros apimties.

Taigi matome, kad „Knygotyros“ raida jau yra tirta, bet dažniausiai epizodiškai, iš skirtingų žiūros taškų, nagrinėjant leidinių dažniausiai proginiiais momentais (trisdešimties, keturiasdešimties, 45-erių metų sukaktys), keliant skirtingus uždavinius. Šio straipsnio tikslas – atskleisti „Knygotyros“ būklę per pastaruosius metus (1999–2012) nuo V. Stonienės pateiktos analizės: išnagrinėti žurnalą organizaciniu, struktūriniu, teminiu, publikacijų žanrų, straipsnių autorių aktyvumo ir kitais pjūviais. Kai kurių analizės aspektų, pavyzdžiui, straipsnių publikavimo kalbos ir autorių pasiskirstymo pagal šalis (geografinio), buvo atsisakyta todėl, kad jie tiriami šiame „Knygotyros“ tome publikuojamame Giedrės Miknienės straipsnyje „Knygotyros“ publikacijų sklaida tarptautiniu mastu: bibliometrinė analizė“. Taikant kiekybinį ir lyginamosios analizės

metodus, siekiama atskleisti, kaip (kiek) mokslo žurnalas atspindi knygotyros situaciją Lietuvoje ir kaimyninėse šalyse, ar (ir kaip) reaguoja į naujas pasaulio humanitarikos tendencijas, kartu parodant, kaip mokslo žurnalas reprezentuoja savo tapatybę.

Lyginamasis aspektas straipsnyje remsis aptartąja temos istoriografija, t. y. bus tiriamas pastarasis „Knygotyros“ žurnalo raidos laikotarpis (1999–2012) jį lyginant su V. Stonienės analizuotu 1970–1998 m. laikotarpiu. Lyginamieji objektai chronologiškai nėra tapatūs (nagrinėjamas 14 metų tarpsnis ir jau išnagrinėtasis – 29-ies) ir tai yra viena iš analizę sunkinančių aplinkybių. Kita vertus, V. Stonienės analizės objektas buvo 27 „Knygotyros“ tomai [12, 121], mūsų analizės – 25 tomai (1999–2012), taigi pagal apimtį abu lyginamieji laikotarpiai gana panašūs. Pagaliau, net ir turint atliktą kiek nuoseklesnę, tarkim, kiekvieno iš „Knygotyros“ raidos dešimtmečių analizę, anų, dar sovietmečio, Lietuvos dešimtmečių socialinis kultūrinis ir politinis kontekstas būtų buvęs toks skirtingas, kad, įdėmiau nežvelgiant į žurnalo gyvavimo istorines aplinkybes, lyginamoji analizė vis tiek būtų buvusi komplikauta.

LEIDINIO ORGANIZACIJA

Periodiškumas, apimtis, tiražas

Kaip vieną iš svarbiausių pastarojo dešimtmečio „Knygotyros“ raidos bruožų reikėtų įvardyti „Knygotyros“ kaip tęstinio leidinio¹

¹ „Tęstinis leidinys – įstaigos, organizacijos mokslo darbų ar kitoks rinkinys, leidžiamas atskirais vienodo formato ir vienodai apipavidalintais

tapsmą mokslo žurnalu. Nuo 1990 iki 2002-ųjų „Knygotyra“ išėdavo vienu metiniu tomu. Nuo 2002-ųjų iki 2006-ųjų „Knygotyra“ pradėta leisti dviem tomais, neapibrėžtais laiko tarpais, dažniausiai abu tomai pasirodydavo rudenio ar į metų pabaigą. Kartais antrasis tomas vėluodamas nusikeldavo ir į kitų metų pradžią. Nuo 2006 metų pirmasis „Knygotyros“ tomas skaitytojus pasiekia birželio pabaigoje–liepos pradžioje, antrasis tomas – spalio–lapkričio mėnesiais. Taip įteisinusi savo periodiškumą, „Knygotyra“ iš tęstinio mokslo leidinio tapo mokslo žurnalu². Šis žingsnis pirmiausia pastebėtas ir palankiai sutiktas skaitytojų – geriau, kai per metus tolygiai išsidėsto mokslinė medžiaga, patogiau ne tik ją sekti, bet ir mokslškai reflektuoti. Pagaliau, taip dirbti lengviau ir redaktorių kolegijai.

leidiniais (tomais), neapibrėžtais laiko tarpais, bet tuo pačiu pavadinimu“ [16].

- ² Normatyviniuose terminijos dokumentuose termino *mokslo žurnalas* nerasime. Pavyzdiniame Humanitarinių ir socialinių mokslo sričių mokslo ir sklaidos projektų galimų rezultatų sąrašė, patvirtintame Lietuvos mokslo tarybos pirmininko 2011 m. lapkričio 28 d. įsakymu Nr. V-196, pateikiamos *periodinio mokslo leidinio* („recenzuojamas, ne rečiau kaip kartą per metus leidžiamas ir ISSN numerį turintis mokslo leidinys, kurio redaktorių kolegiją sudaro kelių mokslo ir studijų institucijų mokslininkai“) ir *tęstinio mokslo leidinio* („recenzuojamas neperiodinis tęstinis ISSN numerį turintis leidinys, kurio redaktorių kolegiją sudaro kelių mokslo ir studijų institucijų mokslininkai“) apibrėžtys. Jomis remdamiesi galėtume teigti, kad mokslo žurnalas – ne rečiau kaip du kartus per metus išeinantis periodinis mokslo leidinys [visur išskirta mano, – A. B.].

Kitas svarbus 2000–2012 metų tarpsnio „Knygotyros“ gyvavimo momentas – žurnalo apimties padvigubėjimas. Sovietmečio „Knygotyros“ metinė apimtis buvo apie 16 autorinių lankų. Nuo 1990-ųjų iki 2002-ųjų „Knygotyros“ metinio tomo apimtis – vidutiniškai apie 18 autorinių lankų (nuo 1999-ųjų – 20 aut. lankų). Taigi, tuomet per metus išėdavo tik vienas 18–20 aut. lankų apimties tomas (tik kaip išimtis 1998 metais 32 tomas išleistas 30 aut. lankų apimties; jis buvo skirtas 450-osioms pirmosios lietuviškos knygos metinėms ir buvo gavęs tikslinį finansavimą iš Pirmosios lietuviškos knygos 450 metų sukakties minėjimo valstybinės komisijos). Nuo 2002-ųjų „Knygotyros“ apimtis padvigubėjo: per metus pradėta leisti po du tomus apytikriai po 18–20 autorinių lankų. Tai susiję su pripažinta leidinio tarpautine kokybe ir padidėjusiu jo biudžetiniu finansavimu.

Taigi jau dešimt metų, kai metinė „Knygotyros“ apimtis – apie 40 aut. lankų. Pastaraisiais metais ji dar labiau išaugo: 2010 metų 54 tomas išleistas 22,99 aut. lankų apimties, 55 tomas – 22,86; 2011 metų 56 tomo apimtis – 21,6 aut. lanko, 57 tomo – 20,28; 2012 metų 58 tomo apimtis – 21,25, o 59 tomo – 22, 1 autorinio lanko. Kaip matome, absoliuti didžiausia „Knygotyros“ apimtis buvo 2010 metais išleisto 54 tomo (apie 23 autorinius lankus), t. y. tais metais metinė leidinio apimtis sudarė apie 46 autorinius lankus.

Ką rodo toks spartus „Knygotyros“ apimties didėjimas? Viena vertus – matyt, didėjančią knygotyrinės tematikos mokslo

darbų pasiūlą, vadinasi, vis labiau bręstančią Lietuvos knygotyros mokslininkų bendriją, kuri kartu su užsienio kolegomis yra pajėgi kasmet parengti publikavimui tokios nemažos apimties mokslinę medžiagą. Kita vertus, mokslo žurnalo apimties didėjimas natūraliai sietinas su leidinio finansavimo reikalais ir šalies mokslo rezultatų sklaidos politika. Šiuo atveju „Knygotyra“ buvo užsitikrinusi finansavimą per Lietuvos mokslų tarybos finansuojamas programas. Vilniaus universiteto požiūris į mokslo žurnalų leidybos finansavimą taip pat turėjo daug reikšmės: dalis žurnalo leidybos buvo finansuojama iš Vilniaus universiteto lėšų.

Sovietiniais metais „Knygotyros“ tomai ėjo tūkstantiniais tiražais. 1961-aisiais „Bibliotekininkystės ir bibliografijos klausimų“ pirmasis tomas buvo išspausdintas net 2500 egzempliorių tiražu. Nuo 1971 metų „Knygotyros“ tomo tiražas buvo 1000–2200 egzempliorių [19]. Toks didelis tiražas – ne išimtis, jis buvo būdingas daugumai to meto mokslo leidinių ir liudijo vadinamosios sovietinės planinės ekonomikos ir mokslo laimėjimus. Pavyzdžiui, filosofijos mokslo žurnalo „Problemos“, einančio nuo 1968 metų, tiražas sovietmečiu siekdavo 1500–2000 egzempliorių [10], „Lietuvos istorijos metraščio“, leidžiamo nuo 1971 metų, – 1000–2000 egzempliorių [4]. Daug egzempliorių planine tvarka paimdavo bibliotekos mainams su užsienio šalimis. Tarkime, 700 „Knygotyros“ egzempliorių 1990 metais atitekdavo bibliotekoms, kiti 300 egzempliorių būdavo parduodami [6, 304]. Pastarasis skaičius verčia suklusti: iš

kur tais laikais būdavo tiek daug knygotyros mėgėjų skaitytojų? Matyt, ir šį faktą tektų aiškinti sovietmečio „knygų bado“ reiškiniu, kai būdavo bandoma įsigyti viskas, kas iš tikrųjų gali būti skaitoma – kaip priešprieša „nepaskaitomai“ oficialiajai sovietinės ideologinės propagandos užterštai literatūrai.

Pastaruosius penkerius metus „Knygotyra“ leidžiama 250 egzempliorių tiražu. Jeigu šį tiražą palyginsime su kitų Lietuvos humanitarinių ir socialinių mokslo sričių periodinių mokslo leidinių tiražais (žr. 1 lentelę), matysime, kad „Knygotyros“ tiražas kaip tik atitinka 2012 metų mokslinės periodikos tiražų vidurkį (vidurkis sąlyginis – palyginimui pasirinkti tik kai kurie gerai žinomi Lietuvos periodiniai mokslo leidiniai). Dvigubai didesniu tiražu leidžiamas tik „Archivum Lithuanicum“ (500 egz.), o dvigubai mažesniu – tokie Vilniaus universiteto periodiniai mokslo leidiniai kaip „Kalbotyra“ (120 egz.) arba „Lietuvos istorijos studijos“ (100 egz.). Taigi manytume, kad pastaruoju metu įsitvirtinęs „Knygotyros“ 250 egzempliorių tiražas atspindi bendrąją šiandienos Lietuvos humanitarinių ir socialinių mokslo sričių periodikos padėtį.

Kai kurios su tiražu susijusios „Knygotyros“ leidybos problemos nepajudėjo iš vietos nuo pat 1990-ųjų. Minėtame istoriniame 1990-ųjų kovo 20 d. „Knygotyros“ redaktorių kolegijos posėdyje Levas Vladimiras kalbėjo: „Nors mūsų tiražai nemaži (apie 1000 egz.), bet realizuodavome mes juos gana sėkmingai. Daugiausia sunkumų atsiranda dėl prekybos organizavimo“ [6, 303]. Praėjus dešimtmečiui, 2000-aisiais

1 lentelė. Lietuvos humanitarinių ir socialinių mokslo sričių periodinių mokslo leidinių tiražai 2012 metais

Periodinis mokslo leidinys	Leidžiančioji institucija	Tiražas
Archivum Lithuanicum	Lietuvių kalbos institutas	500
Baltistica	Vilniaus universitetas	340
Darbai ir dienos	Vytauto Didžiojo universitetas	300
Lietuvos istorijos metraštis	Lietuvos istorijos institutas	300
Knygotyra	Vilniaus universitetas	250
Informacijos mokslai	Vilniaus universitetas	200
Lietuvos katalikų mokslo akademijos metraštis	Lietuvos katalikų mokslo akademija	200
Teisė	Vilniaus universitetas	200
Filosofija. Sociologija	Lietuvos mokslų akademija	195
Problemos	Vilniaus universitetas	170
Kalbotyra	Vilniaus universitetas	120
Lietuvos istorijos studijos	Vilniaus universitetas	100

Šaltinis: *de visu*

su didele viltimi V. Stonienė rašė: „Leidinio realizavimu rūpinosi patys leidėjai. <...> Nuo 35 tomo Knygotyros platinimą perims Vilniaus universiteto leidykla, kuri yra numačiusi visus universiteto mokslo tęstinius leidinius platinti per knygytus“ [12, 130]. Deja, praėjus daugiau kaip dešimtmečiui nuo tų viltingų žodžių apie vieningą ir veiksmingą Vilniaus universiteto leidinių platinimo sistemą, padėtis mažai ką tepasikeitė, t. y. L. Vladimirovo žodžiais tariant, „daugiausia sunkumų atsiranda dėl prekybos organizavimo“. Nuo 2008 metų atsirado galimybė prenumeruoti „Knygotyrą“ per Lietuvos paštą. Tai naujovė, apie kurią ilgą laiką buvo tik kalbama. Kasmet leidinių užsiprenumeruoja 12–14 prenumeratorių. Užsienio skaitytojams įsigyti „Knygotyrą“ padeda Vilniaus universiteto Leidybos direkcija, naujausius mokslo žurnalo tomus

galima nusipirkti „Litteros“ (Universiteto g. 3) ir „Knygų spektras“ (Saulėtekio al. 9) knygynuose Vilniuje. Bet tai tik kelios specializuotos žurnalo platinimo vietos, žinomos suinteresuotam skaitytojui, norinčiam turėti popierinį „Knygotyros“ variantą. „Trumpalaikiams“ interesantams, tarkim, studentams, kurie „Knygotyroje“ dažnai ieško jiems rūpimos studijoms reikalingos informacijos, visiškai pakanka internetinio „Knygotyros“ varianto (visatekstė „Knygotyra“ internete šiuo metu pasiekiami nuo 2006 metų, o Vilniaus universiteto Leidybos direkcijai baigus kelti archyvinius „Knygotyros“ tomus į naują serverį – nuo 1998 metų).

Redaktorių kolegijos sudėtis

Per visą savo istoriją leidinys vyriausiuosius redaktorius keitė tik tris kartus: 1970–1973 metais „Knygotyrai“ vadovavo

Genovaitė Raguotienė, 1974–1989 metais – L. Vladimirovas, o nuo 1990 metų iki dabar, t. y. jau trečias dešimtmetis, „Knygotyros“ vyriausiuoju redaktoriumi yra Domas Kaunas. Tai ilgiausiai leidiniui vadovaujantis vyriausiasis redaktorius. V. Stonienė, išanalizavusi 27 „Knygotyros“ tomus (t. 8–34), yra pateikusi redaktorių kolegijos sudėties kaitą 1970–1998 metais. Iš viso redaktorių kolegijos narių sąrašė ji nurodė buvus 37 asmenis iš 14 institucijų

[12, 129], iš jų devyni atstovavo užsienio mokslo institucijoms.

Nuo V. Stonienės pateiktos analizės praėjo 14 metų. Galime konstatuoti, kad per šį 1999–2012 metų laiką „Knygotyros“ redaktorių kolegijoje dirbo 25 asmenys iš 19 mokslo institucijų (žr. 2 lentelę), iš jų 14 narių – užsienio institucijų atstovai, taigi užsienio kolegų svoris „Knygotyros“ redaktorių kolegijoje išaugo. Tai sietina su bendrąja Lietuvos mokslo politika, siekiu

2 lentelė. 1999–2012 metų „Knygotyros“ (t. 35–59) redaktorių kolegijos sudėtis

Eil. nr.	Vardas, pavardė	Įstaiga	Metai	Tomai	Pareigos
1.	Liivi Aarma	Talino pedagoginis universitetas (Estija)	1998–2005	34–45	Narė
2	Ona Aleknavičienė	Lietuvių kalbos institutas	nuo 2006	nuo 46	Narė
3.	Alisa Belovickaja	Maskvos valstybinis spaudos universitetas (Rusija)	2006–2007	46–49	Narė
4.	Alma Braziūnienė	Vilniaus universitetas	1992–1997, 2008–	25–33, 50–	Nuo t. 50 – atsakingoji sekretorė
5.	Klaus Garber	Osnabriuko universitetas (Vokietija)	1998–2005	34–45	Narys
6.	Audronė Glosienė	Vilniaus universitetas	1998–2008	34–51	Narė
7.	Leonas Gudaitis	Vytauto Didžiojo universitetas	2000–2005	36–45	Narys
8	Osvaldas Janonis	Vilniaus universitetas	nuo 1995	nuo 29	Narys
9.	Domas Kaunas	Vilniaus universitetas	nuo 1980	nuo 15	Nuo t. 25 – vyriausiasis redaktorius
10.	Ilkka Mäkinen	Tamperės universitetas (Suomija)	nuo 2006	nuo 46	Narys
11.	Maria Kocójova	Krokuvos universitetas (Lenkija)	1995–1999	29–35	Narė
12.	Natalija Lelikova	Rusijos nacionalinė biblioteka Sankt Peterburge	nuo 2008	50–	Narė
13.	Ingė Lukšaitė	Lietuvos istorijos institutas	nuo 1992	nuo 25	Narė

2 lentelės tęsinys

Eil. nr.	Vardas, pavardė	Įstaiga	Metai	Tomai	Pareigos
14.	Elena Macevičiūtė	Vilniaus universitetas, Švedijos bibliotekininkystės ir informacijos mokslų mokykla (Boras, Švedija)	nuo 1992	nuo 25	Atsakingoji sekretorė t. 25–49, nuo t. 50 – vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja
15.	Juozas Marcinkevičius	Lietuvos mokslų akademijos biblioteka	1992–2005	25–45	Narys
16.	Krzysztof Migoń	Wroclavo universitetas (Lenkija)	nuo 1998	nuo 34	Narys
17.	Aušra Navickienė	Vilniaus universitetas	nuo 1998	nuo 34	Nuo t. 36 – vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja
18.	Arvydas Pacevičius	Vilniaus universitetas	nuo 2001	nuo 38	Narys
19.	Engelbert Plassmann	Berlyno Humboldtų universitetas (Vokietija)	1998–2001	34–37	Narys
20.	Tiiu Reimo	Talino universitetas (Estija)	nuo 2006	nuo 46	Narė
21.	Paul Richardson	Oksfordo Brukso universitetas (Jungtinė Karalystė)	1998–1999	34–35	Narys
22.	Baiba Sporane	Latvijos universitetas	1998–2005	34–45	Narė
23.	Konrad Umlauf	Berlyno Humboldtų universitetas (Vokietija)	nuo 2002	nuo 38	Narys
24.	Regina Varnienė-Janssen	Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka	nuo 2006	nuo 46	Narys
25.	Tom Wilson	Šefildo universitetas (Jungtinė Karalystė)	1999	35	Narys
26.	Viesturs Zanders	Latvijos universitetas	nuo 2006	nuo 46	Narys

integruoti Lietuvos mokslo pasiekimus pasaulyje. Kai kurie „Knygotyros“ redaktorių kolegijos nariai dirbo neilgai, pavyzdžiui, Tomas Wilsonas iš Jungtinės Karalystės Šefildo universiteto – tik vienerius metus (35 tomas), Paulis Richardsonas iš Oksfordo Brukso universiteto Didžiojoje Britani-

joje (34–35 tomai) ir Alisa Belovickaja iš Maskvos valstybinio spaudos universiteto (46–49 tomai) – dvejus, Engelbertas Plassmannas iš Berlyno Humboldtų universiteto – ketverius (34–37 tomai).

Šiandienėje 14 narių redaktorių kolegijoje ilgiausiai nepertraukiamai tebedirba Domas

Kaunas (nuo 1980-ųjų), Elena Macevičiūtė ir Ingė Lukšaitė – nuo 1992-ųjų, Osvaldas Janonis – nuo 1995-ųjų, Aušra Navickienė ir Krzysztof Migońis – nuo 1998-ųjų.

2006-aisiais (nuo 46 tomo) „Knygotyros“ redaktorių kolegija buvo atnaujinta net šešiais naujais redaktorių kolegijos nariais: tuomet į redaktorių kolegijos darbą įsitraukė ir dabar tebedirba Ona Aleknavičienė iš Lietuvių kalbos instituto, Ilkka Mäkinenas (Tampere universitetas, Suomija), Tiiu Reimo (Tilino universitetas), Regina Varnienė-Janssen iš Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos, Viesturas Zanderis iš Latvijos universiteto.

Nuo 2006 metų redaktorių kolegiją sudaro 14–15 asmenų, išimtis buvo 2008 metai (50–51 tomai), kai redaktorių kolegiją sudarė 16 asmenų. Ar tokia redaktorių kolegijos sudėtis yra optimali? Redaktorių kolegijos formavimą lemia oficialioji Lietuvos Respublikos mokslo sklaidos politika, formalieji jos reikalavimai mokslo leidiniams [5]. Šiuo metu galioja nuostata, kad į valstybės lėšomis finansuojamų humanitarinių socialinių mokslo sričių periodinių leidinių redaktorių kolegijas įeitų kelių (ne mažiau kaip trijų) institucijų mokslininkai (reikalaujama, kad informacija apie redaktorių kolegijos sudėtį būtų pateikta kiekviename leidinio numeryje ir internetinėje leidinio svetainėje). Kokią redaktorių kolegijos dalį turėtų sudaryti užsienio mokslininkai, konkrečiai neapibrėžiama. 2012 metų „Knygotyros“ redaktorių kolegijoje iš 14 narių septyni, t. y. pusė, buvo užsienio mokslininkai. Natūralu, kad redaktorių kolegijos narių autoritetas,

jų atstovaujамų mokslo institucijų prestižas visuomenėje yra labai svarbu. Tai pabrėžiama ir mokslo periodinių leidinių finansavimo ekspertinio vertinimo nuostatuose, bet, manytume, šių formalių kriterijų absoliutinti irgi nevertėtų. Tarkime, galėtume teigti, kad „Knygotyros“ prestižą didina nuo 1998 metų redaktorių kolegijoje tebedirbantis Vroclavo universiteto (Lenkija) profesorius habil. dr. K. Migońis, vienas autoritetingiausių Europos ir šiandienos pasaulio knygotyros mokslininkų. Nuo 2013 metų „Knygotyros“ redaktorių kolegijos nare sutiko būti Vindzoro universiteto (Kanada) profesorė dr. Leslie Howsam, žymi knygos istorikė, knygos istorijos tyrimų teoretikė. Manytume, kad vertinant redaktorių kolegijos darbą svarbu, kiek redaktorių kolegija gyvybinga (ar joje nėra „popierinių“ narių), kaip aktyviai visi nariai įsitraukia į leidinio turinio formavimą siūlydami temas, vertindami straipsnių mokslinį lygį, ar jie atitinka mokslinius reikalavimus, numatydami leidinio mokslinių tyrimų lauko apibrėžtis, strateguodami knygotyros ateities tyrimus. Kiekvienas redaktorių kolegijos narys turėtų jausti ir asmeninę atsakomybę dėl leidinio mokslinio lygio, kelti iniciatyvas ir stengtis jas įgyvendinti mąstydamas apie „Knygotyros“ ateitį.

STRUKTŪRA, ŽANRAI

„Knygotyros“ struktūra nuo pat leidinio pradžios beveik nekito – ir pirmuosiuose, ir paskutiniuose tomuose rasime tuos pačius skyrius: *Straipsniai*, *Apžvalgos*, *Publikacijos*, *Recenzijos*, *Kronika*. „Knygotyros“ 33 ir 34 tomuose (1997–1998) buvo skyre-

lis *Atsiminimai*, kuriame buvo pateikta įdomių sakinės istorijos pavyzdžių, bet vėliau, matyt, dėl medžiagos stygiaus jis neišsilaikė. Nuo 49 tomo (2007) atsirado skyrelis *Įvairenybės*. Jis skirtas įvairiems naujai surastiems, primirštiems, diskusiniams ir panašaus pobūdžio moksliniams faktams, įvykiams, atradimams skelbti. Skyrelis nėra pastovus, jame publikuojama plataus turinio medžiaga atsižvelgiant į konkretaus tomo komplektavimo situaciją. *Įvairenybės* jau sulaukė palankaus atgarsio iš įvairių mokslininkų humanitarų. Čia buvo paskelbtas Vykinto Vaitkevičiaus rašinys apie Vievio stačiatikių spaustuvės vietos identifikavimą remiantis archeologijos duomenimis (t. 51, 2008), Vido Račiaus surasta lietuviška marginalija (t. 51, 2008), Gitano Nausėdos rašinys apie įsigytą itin retą Johanno Friedricho Glogau leidinio pirmosios laidos egzempliorių (t. 53, 2009), Remigijaus Misiūno pasvarstymai apie šandienos lietuvių išsivijęs knygų situaciją (t. 53, 2009), Arvydo Pacevičiaus įžvalgos apie Onos Kotrynos Radvilienės biblioteką (t. 53, 2009), Vytauto Vanago pastabos veikalo *Universitas linguarum Litvaniae* autorystės ir Konstantino Sirvydo bibliografijos papildymo temomis (t. 59, 2012). *Įvairenybės* bent iš dalies atliepia 2000 m. V. Stonienės apžvalgoje pareikštą pageidavimą „Knygotyroje“ įvesti skyrelį *Aktualijos*, kuriame „skaitytojai galėtų rasti naujausių Lietuvos ir reikšmingesnių užsienio knygotyros veikalų anotuotus sąrašus, knygotyros periodinių (tęstinių) leidinių referatus ir kitokios informacijos“ [12, 124].

Nereguliariai, bet iki šiol tebegyvuoja ir skyrelis *Diskusija*. Jis atsirado su 39 tomu (A. Braziūnienės rašinys „Dėl termino „Aukso pjūvis“, 2002), buvo pratęstas 51 tome (Rimvydo Laužiko „Skaitmeninis ar elektroninis“, 2008) ir 56 tome (Sondros Rankelienės „Senujų knygų aprašo ypatumai: bibliografinis vienetas ar muziejinė vertybė?“, 2011). Tik gaila, kad minėtuose tomuose publikuoti diskusiniai klausimai nesulaukė atgarsio, t. y. diskusija neišsisiūbavo. Tai rodytų, jog arba pats klausimas iš esmės nebuvo diskusinis, tik atkreipiantis dėmesį į svarstytiną problemą (tarkim, R. Laužiko terminijos problemos (skaitmeninis ir elektroninis) išdėstymas šiuo metu priimamas be išlygų, t. y. problema rašinyje buvo suformuluota taip tiksliai, kad diskutuoti lyg ir nebėra dėl ko), arba Lietuvos humanitarų visuomenei jie neatrodo itin aktualūs.

Skyrelio *Kronika* turinys nuo 55 tomo pasikeitė. Iki tol čia būdavo publikuojama Vilniaus universiteto Bibliotekinkystės ir informacijos mokslų bei Knygotyros ir dokumentotyros institutų mokslo metų veiklos kronika tradiciškai nusistovėjusiais aspektais: personalo pasikeitimai abiejuose institutuose, akademinė veikla, būdavo apžvelgiamas instituto darbuotojų dalyvavimas konferencijose ir seminaruose, kiti mokslo renginiai, institutų tarptautiniai ryšiai ir projektinė veikla, darbuotojų kvalifikacijos tobulinimas ir ekspertinė veikla, kruopščiai registruojamos ir apžvelgiamos darbuotojų publikacijos pagal atskiras rūšis. Bet reikia pripažinti, kad abiejų institutų mokslo tiriamoji veikla nuo „Knygotyros“ atsiskyrimo 1990-aisiais labai pasikeitė: šiuo metu

dauguma Bibliotekininkystės ir informacijos mokslų instituto (BIMI) publikacijų pagal savo tyrimo objektą nebėra knygotyrimo pobūdžio, labiau tinka „Informacijos mokslų“ ar kitiems mokslo žurnalams. Kitaip tariant, BIMI mokslinių tyrimų laukas natūraliai pakito. *Kronika* buvo tapusi nebe Lietuvos knygotyros tyrimų ir su tuo susijusių realiųjų apžvalga per praėjusius metus, o formaliąją minėtų institutų metinę mokslinės ir pedagoginės veiklos ataskaita. Juolab kad visi abiejų minėtų institutų mokslininkų publikuoti darbai atsispindi Vilniaus universiteto mokslo darbuotojų publikacijų bazėje ir lengvai prieinami internetu. Taigi, buvo apsispręsta *Kronikos* skyrelyje telkti dėmesį į knygotyros realijas, bandyti pristatyti reikšmingiausias per metus įvykusius Lietuvos bei užsienio knygotyros įvykius. Ar šis bandymas pasiteisins, parodys laikas, bet jau dabar aišku, kad kai kurios ankstesnės kronikose buvusios informacijos ima stigtį.

Straipsnių tematika

Svarbiausias „Knygotyroje“, aišku, yra mokslinių straipsnių skyrius. Jis akivaizdžiai parodo, kokios pagrindinės mokslinės temos ir kokia mokslinė problematika yra aktualiausia ir šitaip liudija bendrąją savo meto knygotyros situaciją. Visi „Knygotyros“ straipsniai yra recenzuojami ne mažiau kaip dviejų recenzentų. Recenzentais tampa ne tik redaktorių kolegijos nariai, bet ir kiti mokslininkai tyrėjai, savo srities ekspertai. „Kai yra publikuojamas recenzuotas mokslo kūrinys, jame pateikiamos žinios (žinija) yra apbruojamos (patvirtinamos), įtraukiamos

į socialinę (žinijos) sistemą. „Mokslo kūrinio recenzavimas yra tarsi jame pateikiamų žinių kokybės garantavimas“ (Leydesdorff, 2007, p. 380)“, – teigia Renata Matkevičienė [7].

V. Stonienė, išanalizavusi 1970–1998 metų „Knygotyros“ straipsnius [12, 121], nustatė, kad iš 287-ių temiška didžiausią grupę sudarė straipsniai XIX–XX a. knygos istorijos tematika (73 straipsniai, arba 25, 4 proc.), po to – bibliotekų istorijos (36 straipsniai, arba 12,5 proc.), knygos istorijos iki XIX amžiaus (32 straipsniai, arba 11,1 proc.) tematika. Mažiausią teminę grupę apėmė straipsniai knygos meno temomis (5 straipsniai, arba 1,7 proc.). Iš viso mokslininkė išskyrė 15 straipsnių teminių grupių pagal mokslo šakas. Toks skirstymas gana sąlyginis, šiandienos akimis žiūrint kai kur net diskusininis, kai kurios teminės grupės apskritai neaiškios (tarkim, ką turėjo reikšti skyrelis *Kadrai* – ideologizuotą sovietmečio Lietuvos bibliotekininkų rengimo politiką, straipsnius knygotyros darbuotojų rengimo temomis ar dar ką nors?). Be to, kai kurių straipsnių temos yra sinkretinio pobūdžio, tarpdisciplininės problematikos, taigi jų priskyrimas vienai ar kitai teminei grupei gana sąlygiškas. Norėdami palyginti V. Stonienės tirtą „Knygotyros“ laikotarpio straipsnių tematiką su 1999–2012 metų laikotarpiu, nors ir sąlyginai, vis dėlto laikysimės V. Stonienės klasifikacijos, kai ko atsakydami, o kai ką įveddami naujo (pastarųjų metų „Knygotyros“ straipsnių tematika aiškiai pakitusi, netelpa į pasiūlytus rėmus), tačiau bendrieji teminio grupavimo principai čia specialiai paliekami tie patys (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. 1999–2012 metų „Knygotyros“ straipsnių tematika (t. 35–59)

Eil. nr.	Teminė grupė	Iš viso straipsnių	Lietuvos autorių	Užsienio autorių	Procentais
1.	Knygos istorija: iki XIX a. XIX–XX a.	Iš viso 91 38 53	Iš viso 69 32 37	Iš viso 22 6 16	24,7 10,3 14,4
2.	Bendrieji knygotyros klausimai (teorija ir metodologija)	64	30	34	17,3
3.	Leidyba	24	21	3	6,5
4.	Bibliografija	24	17	7	6,5
5.	Spausdintinis ir rankraštinis paveldas	23	20	3	6,2
6.	Bibliofilija	22	12	10	6,0
7.	Bibliotekų istorija	19	9	10	5,1
8.	Knygos veikėjai	16	15	1	4,3
9.	Asmeninės bibliotekos	15	10	5	4,3
10.	Knygos menas	13	10	3	3,5
11.	Muziejininkystė	12	8	4	3,2
12.	Archyvistika	9	8	1	2,4
13.	Bibliotekininkystė	9	6	3	2,4
14.	Lektologija	7	5	2	1,9
15.	Dokumentotyra	5	5	–	1,3
16.	Informacijos mokslai	4	2	2	1,1
17.	<i>Varia</i>	12	12	–	3,2
	Iš viso	369	259	110	100

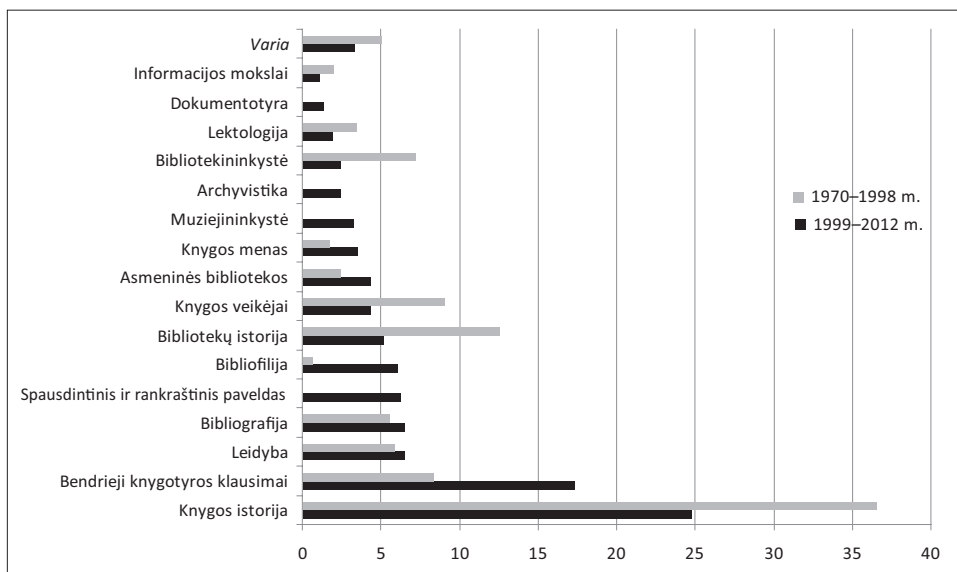
Kaip matyti iš trečios lentelės, iš viso 1999–2012 m. buvo išspausdinti 369 straipsniai. Didžiausią teminę grupę sudaro straipsniai knygos istorijos tematika (91 straipsnis, 24,7 proc.). Lygindami su 1970–1998 metais, matysime, kad ši teminė grupė ir tada buvo didžiausia (36,5 proc.) [12, 121], netgi užėmė dar didesnę bendrosios straipsnių tematikos dalį. Kaip ir tuomet, knygotyrininkams labiau rūpi XIX–XX a. knygos istorija (14,4 proc.) nei ankstesniųjų laikų knygos istorija (10,3 proc.). Vis dėlto ši chronologinė proporcija 1970–1998 me-

tais buvo dar ryškesnė: XIX–XX a. knygos istorijos straipsniai sudarė 25,4 proc., knygos istorijos iki XIX a. – 11,1 proc. Antroje vietoje yra straipsnių knygotyros teorijos, metodologijos ir kitais bendraisiais knygotyros klausimais grupė (64 straipsniai, 17,3 proc.). 1970–1998 metais ši grupė sudarė 8,3 proc. ir užėmė tik penktąją vietą. Antroje vietoje tuomet buvo straipsniai bibliotekų istorijos tematika (12,5 proc.). Užtai dabar į trečią vietą pakyla straipsniai leidybos tematika (24 straipsniai, 6,5 proc.). 1970–1998 metais šią grupę sąlygiškai atitiktų knygų

platinimo tematikos grupė, bendrojoje straipsnių teminėje sudėtyje sudariusi panašią dalį (5,9 proc.), bet užėmusi tik 6-ąją vietą. Visos kitos teminės grupės pasiskirsto gana tolygiai – nuo šešių iki vieno procento.

Lyginant 1970–1998 metų ir 1999–2012 metų straipsnių tematiką (žr. 1 pav.) matyti, kad atsiranda visiškai naujos teminės grupės arba anksčiau buvusios nepopuliarios temos išsiveržia į priekį. Pavyzdžiui, pastaruoju laikotarpiu itin pagausėjo straipsnių bibliofilijos tematika (22 straipsniai, 6 proc.), 1970–1998 metais tokių paskelbta tik du. Knygos meno (knygos dizaino) temomis pirmuoju laikotarpiu publikuota tik penki straipsniai (1,7 proc.), o 1999–2012 metais – 13 (3,5 proc.), taigi knygos meno tyrinėjimų daugiau nei padvigubėjo. Du

kartus pagausėjo straipsnių ir asmeninių bibliotekų tematika: pirmuoju laikotarpiu išspausdinti septyni (2,4 proc.), pastaruoju – 15 (4,3 proc.). Anksčiau apskritai nebuvo skelbta straipsnių tokiomis temomis kaip spausdintinis ir rankraštinis paveldas (dabar 23 straipsniai, 6,2 proc., 5-oji vieta), muziejininkystė (12 straipsnių, 3,2 proc.), archyvistika (9 straipsniai, 2,4 proc.), dokumentotyra (5 straipsniai, 1,3 proc.). Kita vertus, pastaruoju metu triskart sumažėjo straipsnių bibliotekininkystės (buvo 21, 7,2 proc., dabar – 9 straipsniai, 2,4 proc.), beveik dukart – bibliotekų istorijos (buvo 36 straipsniai, 12,5 proc., dabar – 19 straipsnių, 5,1 proc.) temomis. Pirmuoju laikotarpiu bibliotekų istorijos teminė grupė užėmė antrąją vietą. Būtų galima numanyti, kad

1 pav. „Knygotyros“ straipsnių tematika 1970–1998 ir 1999–2012 metais

to priežastis – atsiradę kiti šios tematikos mokslo leidiniai, visų pirma, Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos leidžiami tęstiniai mokslo darbai „Bibliografija“ ir „Bibliotekininkystė“, ne itin gausios Lietuvos bibliotekininkystės tyrėjų gretos, bet tikriausiai esminis dalykas – pasikeitusi šiandienos Lietuvos bibliotekų situacija (tradicinės bibliotekos tampa informaciniais centrais, prarasdamos kai kurias tradicines savo funkcijas) ir su tuo susiję bibliotekininkystės mokslo problematikos pokyčiai.

Straipsnių autorių prieskyra Lietuvos ir užsienio mokslo institucijoms pasiskirsto taip: iš 369 straipsnių 259 parašė Lietuvos autoriai, 110 – užsienio. Taigi, užsienio autoriai sudaro trečdalį (29,8 proc.) visų mokslinių straipsnių. Tai atitinka humanitarinių ir socialinių mokslų sričių periodiniams mokslo leidiniams keliamus reikalavimus ir rodo tarptautinį „Knygotyros“ pobūdį (plačiau apie tai – minėtame G. Miknienės straipsnyje).

Recenzijos

1999–2012 m. laikotarpiu „Knygotyroje“ paskelbta 66 mokslinės recenzijos (žr. 4 lentelę). 1970–1998 m. jų buvo 34, taigi, recenzijų pastaruoju metu pagausėjo beveik du kartus. Atkreiptinas dėmesys, kad daugiau recenzuojama užsienyje išleistų knygotyros leidinių (34 recenzijos iš 66), ankstesniu laikotarpiu užsienio autorių knygų recenzijos nesudarė nė pusės (12 recenzijų iš 34). Daugiausia recenzuojami knygos istorijos ir knygotyros (26 recenzijos) bei bibliografijos (12 recenzijų) veikalai. Šių temų leidiniai daugiausia buvo recenzuojami „Knygotyroje“ ir 1970–1998 metais. O štai kitokios problematikos veikalų recenzijos abiem analizuojamais laikotarpiais pasiskirsto skirtingai. 1999–2012 metais „Knygotyroje“ visai nepasirodė lektologijos veikalų recenzijų (anksčiau išspausdintos keturios), bet net keturis kartus pagausėjo bibliotekininkystės veikalų recenzijų (anksčiau – dvi, pastaruoju metu – aštuonios). 1999–2012 metais buvo

4 lentelė. „Knygotyros“ recenzijų tematika 1970–1998 ir 1999–2012 metais

Recenzuojamų leidinių tematika	Recenzijų skaičius 1970–1998 m.	Recenzijų skaičius 1999–2012 m.
Knygos istorija (Knygotyra)	17	26
Bibliografija	7	12
Lektologija	4	–
Bibliofilija	2	8
Bibliotekininkystė	2	8
Rankraštinis ir spausdintinis paveldas	–	5
Bibliotekų istorija	–	4
Leidyba	–	2
<i>Varia</i>	–	1
Iš viso	34 , iš jų užsienio leidinių – 12	66 , iš jų užsienio leidinių – 34

recenzuoti penki rankraštinių ir spausdintinių paveldą nagrinėjantys veikalai, keturi bibliotekų istorijos ir du leidybos problemoms skirti veikalai. Knygų dokumentinio paveldo ir leidybos temomis 1970–1998 metais apskritai nebuvo recenzuota.

Kas lemia recenzuojamų veikalų pasirinkimą? Dažniausiai – veikalo aktualumas, jo mokslinė vertė, reikšmė šalies ar regiono mokslui ir, žinoma, asmeniniai moksliniai recenzento interesai. Koks yra mokslo bendruomenės pasiūlytų ir „Knygotyros“ redaktorių kolegijos užsakytų recenzijų santykis, dabar sunku pasakyti. Recenzijos nėra populiarus mokslinių publikacijų žanras, dažniausiai recenzijos yra užsakomos. Kad jų pasiūla nėra didelė, matyt, turi įtakos ir tai, kad pagal Lietuvoje priimtą mokslinės produkcijos vertinimo metodiką akademinės recenzijos nėra vertinamos aukštais balais [8]. Lygiai taip pat sunku atsakyti, ar nuo pasiūlytų / užsakytų recenzijų santykio gali priklausyti recenzijų kokybė. Vis dėlto tenka pripažinti, kad dažna recenzija tėra anotuojamojo pobūdžio. Išplėtotos, mokslinė veikalo idėjų refleksija pagrįstos recenzijos – daugiau išimtis nei taisyklė. Kaip kokybiškas pastarųjų metų „Knygotyroje“ publikuotas analitines recenzijas būtų galima minėti Julijos Čepytės – apie Galinos Švecovos-Vodkos dokumentotyros vadovėlį (2008, t. 52), Elenos Macevičiūtės – apie Mihos Kovačo knygą *Never mind the Web: here comes the book* (2009, t. 53), D. Kauno – apie Wolfenbüttelio Postilės publikaciją (2009, t. 53), Redos Griškaitės – apie Aušros Navickienės monografiją

Besikeičianti knyga XIX amžiaus pirmosios pusės Lietuvoje (2010, t. 55).

V. Stonienė, pabrėždama, kad „Knygotyra“ yra vienintelis akademinis knygos mokslo leidinys Lietuvoje, siūlė recenzuoti visas Lietuvoje išleidžiamas ir svarbiausias užsienio knygotyros knygas [12, 131]. Šios nuostatos „Knygotyra“ stengiasi laikytis ir Lietuvoje pasirodžiusių knygotyros veikalų, regis, stengiasi nepraleisti, bet užsienyje išleidžiamų aktualių leidinių šiuo metu pasirodo tiek daug, kad visų jų atspindėti nėra galimybės. Čia reikėtų tik pavydėti, kad „Knygotyra“ neturi tokios aktyvios apžvalgininkės, kokią turi „Information Research“ mokslo žurnalas E. Macevičiūtės asmenyje. Ji kaip redaktorių kolegijos narė kiekviename žurnalo numeryje pateikia nuo kelių iki keliolikos naujai pasirodžiusių leidinių recenzijų. Tiesa, tai nėra mokslinės recenzijos tikraja to žodžio prasme, dažniausiai tai trumpos refleksinio pobūdžio pastabos ar įžvalgos, skaitytojui įdomiai pateikiančios naujausių ir aktualiausių šios mokslo šakos publikacijų kaleidoskopą. Matyt, „Knygotyrai“ vertėtų pasinaudoti ir kitu V. Stonienės pasiūlymu: „jeigu nėra galimybių recenzuoti visų Lietuvos knygotyros leidinių, būtų tikslinga bent skelbti jų anotuotus sąrašus“ [12, 131].

Apžvalgos, publikacijos

Apžvalgos žanras mokslinių publikacijų grupėje gana diskusinis. Tokios mokslo darbo rūšies nerasime Lietuvos mokslo tarybos patvirtintame Humanitarinių ir socialinių mokslo sričių mokslo ir sklaidos rezultatų sąrašė [9], Lietuvos Respublikos švietimo

ir mokslo ministro patvirtintoje „Mokslo ir studijų institucijų mokslo (meno) darbų vertinimo metodikoje“ [8] ar Lituaniškos duomenų bazės mokslinių darbų žanrų pateiktyje [15, 127–132]. Šiuose dokumentuose apžvalga nėra laikoma mokslo darbų rūšimi. Pagrindinė to priežastis ir skirtumas nuo recenzuojamo mokslo straipsnio – apžvalgos tekste arba visai nėra, arba yra per mažai analize grįstos mokslinės problemos sprendimo, stokojama mokslinių išvadų. Apžvalgos tikslas – atskleisti įvairių mokslo objektų, reiškinių, paveldo rinkinių, kitų mokslinės informacijos telkinių sudėtį, sandarą, pateikti mokslo visuomenei kitos galbūt naudingos informacijos būsimiems mokslo tyrimams. Vis dėlto vertinant institucijų mokslinę produkciją apžvalgos traktuojamos kaip socialinės, kultūrinės plėtros darbai (penktoji vertinimo skalės grupė [8]) ir kaip mokslinė produkcija yra apskaitomos. Mokslo žurnaluose ir tęstiniuose mokslo darbuose apžvalgų žanrą kultivuoja tokie Lietuvos mokslo žurnalai kaip „Lietuvos katalikų mokslo akademijos metraštis“, „Archivum Lithuanicum“ (skyrelis *Diskusijos, apžvalgos, pastabos*), Lietuvos istorijos instituto leidžiamas „Lietuvos istorijos metraštis“ (skyrelis *Archyvų saugyklose*) ir kt.

Apžvalgų skyrius „Knygotyroje“ atsirado tik nuo 27 tomo 1994 metais. V. Stonienės duomenimis, iki 1998 metų imtinai čia buvo paskelbta 17 apžvalgų [12, 123]. Aiškindama, kaip ir kodėl prireikė tokio skyriaus „Knygotyroje“, V. Stonienė teigė: „Pažymėtina, kad tokio apžvalginio pobūdžio medžiagos būta ir ankstesniuose

leidinio tomuose, bet ji būdavo skelbiama „Straipsnių“ skyriuje. Detalesnis pateikiamų spaudai rankraščių grupavimas pagal jų pobūdį moksliniame leidinyje vertinamas teigiamai“ [12, 123]. Kitaip tariant, jau tada buvo pripažinta, kad „Knygotyros“ reikalavimai moksliniams straipsniams buvo gerokai išaugę ir tų reikalavimų neatitinkantys, tik referuojamojo, apžvalginio turinio straipsniai pradėti publikuoti kaip apžvalgos *Apžvalgų* skyrelyje.

1999–2012 metais „Knygotyroje“ paskelbtos 33 apžvalgos. Daugiausia tai atminties institucijose sukaupto spausdintinio ir rankraštinio paveldo tematikai skirti rašiniai, išsamiau atskleidžiantys šio paveldo formavimosi istorines aplinkybes, struktūrą, pateikiantys teminę, žanrinę ir kt. informaciją apie nagrinėjamą dokumentinio paveldo ar apskritai knygos reiškinių objektą. Ji naudinga tolesniems moksliniams tyrimams.

Publikacijų skyrelį turi daugelis humanitarinio profilio Lietuvos mokslo periodinių leidinių („Senoji Lietuvos literatūra“, „Archivum Lithuanicum“, „Lietuvos istorijos metraštis“ ir kt.). Jis skirtas nedidelės apimties istorinių šaltinių publikavimui. Šaltinio publikacija normatyviniuose dokumentuose apibrėžiama kaip „mokslinę vertę turinčių archyvinių dokumentų, kalbos paminklų, jų rinkinių ir kitų tekstinių bei audiovizualinių šaltinių atrinkimas ir parengimas publikavimui parūpinant mokslinį aparatą (transkripcijas, komentarus, rodykles ir kt.“ [8]. „Šiam žanrui skiriami audiovizualiniai ir rašytiniai žmogaus kūrybinės veiklos produktai, kurie savo turiniu ir/arba forma yra

informacijos telkiniai HSM objektams tirti. <...> Publikacija turi būti parengta pagal atitinkamos mokslo krypties (šakos) reikalavimus, taikomus moksliniam skelbimui. Joje turi būti: mokslinis aparatas, moksliniai komentarai, analitinis skelbiamo šaltinio aptarimas“ [15, 129].

V. Stonienė 1970–1998 m. „Knygotyroje“ suskaičiavo buvus 49 publikacijas [12, 122]. Ji teigė, kad šiose publikacijose „pateikta naujų duomenų iš knygos ir bibliotekų istorijos, Lietuvos archyvų ir bibliotekų rankraštytųjų dokumentų, nacionalinės bibliografijos papildymų, spaudos veikėjų biografinių bei profesinės veiklos faktų. Tokiose publikacijose skelbiama informacija yra svarbi ne tik knygotyrininkams, bet ir kitiems humanitarinės krypties mokslo darbuotojams, todėl „Knygotyros“ leidėjai ateityje turėtų aktyviau raginti autorius, ypač archyvų ir bibliotekų rankraščių skyrių darbuotojus, atskleisti savo fondus, skelbti archyvinius šaltinius ir tuo reikšmingai prisidėti prie kompleksinių Lietuvos knygos tyrinėjimų“ [12, 122]. Prie šių raginimų tektų ir dabar jungtis. Juolab kad 1999–2012 metų laikotarpiu, lyginant su ankstesniuoju, „Knygotyroje“ publikacijų sumažėjo – jų paskelbta 27. Tam turi įtakos, regis, ir tas faktas, jog parengti istorinių šaltinių mokslinę publikaciją nėra lengviau nei mokslinį straipsnį ir laiko sąnaudų, ir visais kitais atžvilgiais, bet reikia pripažinti, kad jų statusas nėra tas pats (šaltinių publikacijos yra tik antraeilis dalykas, tarkim, pedagoginio ir mokslo personalo atestavimo atveju, apibrėžiant minimalius kvalifikacinius dėstytojų ir

mokslo darbuotojų pareigybių reikalavimus) [18] ir pan.

Baigiant „Knygotyros“ žanrinę analizę dar būtų galima žvilgtelti į analogiškų kitų šalių knygotyros mokslo leidinių struktūrą. Pavyzdžiui, autoritetingas, nuo 1959 metų Rusijos mokslų akademijos leidžiamas knygotyros tęstinis leidinys „Knyga: tyrimai ir medžiaga“ (*Книга. Исследования и материалы*) visą kiekvieno tomo medžiagą struktūrinai ne žanriniu, bet teminiu principu, pavyzdžiui: *Knygotyros teorija ir metodologija; Bibliografotyra ir bibliotekininkystė; Knygos ir knygos kultūros istorija; Biblioflija* ir kt. Analogiškai elgiasi nuo 2006 metų Baltarusijos kultūros ir menų universiteto leidžiamas mokslo darbų leidinys „Baltarusių knyga šiuolaikinės knygos kultūros kontekste“ (*Беларуская книга ў кантэксте сусветнай кніжнай культуры*). Lenkijoje einančiame tęstiniame leidinyje „Torunės knygotyros studijos“ (*Toruńskie studia bibliologiczne*) išskiriamas tik recenzuotų straipsnių skyrius, visa kita medžiaga struktūrinama gana laisvai, dažniausiai teminiu principu. Tarptautinės Autorystės, skaitymo ir leidybos istorijos draugijos tęstinis leidinys „Knygos istorija“ (*Book History*) spausdina tik mokslo straipsnius, kitų žanrų mokslo publikacijų apskritai nespausdina (leidinį leidžia Johno Hopkinso universiteto leidykla Baltimorėje, JAV). Taigi, galime teigti, kad mokslo žurnalo (tęstinio leidinio) struktūrą lemia leidinio tradicijos ir bendrosios šalies mokslo leidinių rengimo bei finansavimo nuostatos. „Knygotyra“ šiuo atveju, manytume, neturėtų atsisakyti savų tradicijų, bet

iš kitų mokslo leidinių gal ir galėtų kai ko pasimokyti perimdama gerąją jų patirtį.

AUTORIAI

Marija Stonkienė, Erika Janiūnienė ir Renata Matkevičienė, nagrinėjusios „Knygotyrą“ mokslo komunikacijos aspektu ir ištyrusios „Knygotyros“ autorių paminėjimo dažnį, priėjo prie išvados: leidinys turi aktyvių autorių branduolį. Konstatuotas aktyviausių „Knygotyros“ autorių stabilumas [13, 331]. Kita vertus, autorės pabrėžė, kad leidinyje „proporcingas, tolygus atotrūkis tarp aktyviausiai publikuojančių mokslinius straipsnius ir kitų mokslininkų, rodantis laipsnišką, nuoseklų mokslininkų aktyvėjimą“ [13, 332].

V. Stonienės nagrinėtu laikotarpiu (1970–1998) aktyviausi „Knygotyros“ autoriai buvo D. Kaunas (27 publikacijos) Žiedūnė Zaveckienė (16), V. Stonienė (15), K. Sinkevičius (14), Štasė Matulaitytė (12) ir kt. [12, 125]. Čia pateiktas bendras aktyviausių autorių publikuotų rašinių skaičius, neskaidant jų pagal mokslo produkcijos žanrus. Nagrinėjant publikacijas žanriniu aspektu, autorių penketukas būtų kiek kitoks.

5 lentelė. Produktiviausi 1999–2012 m. „Knygotyros“ (t. 35–59) autoriai

Eil. nr.	Autorius	Publikacijų skaičius
1	Domas Kaunas	21
2	Osvaldas Janonis	17
3	Aušra Navickienė	16
4	Alma Braziūnienė	14
5	Arvydas Pacevičius	11

Tarkim, recenzuotų straipsnių tuo laikotarpiu daugiausia buvo publikavę D. Kaunas (15), Ž. Zaveckienė (13), K. Sinkevičius (12), S. Matulaitytė (10), L. Vladimirovas (9) ir kt. [12, 125].

Mūsų nagrinėtu laikotarpiu (1999–2012) produktyviausių autorių penketuką pagal bendrąją publikacijų skaičių atskleidžia penkta lentelė.

Kaip matome, aktyviausias autorius išlieka D. Kaunas (21 publikacija), nedaug nuo jo atsilieka O. Janonis (17) ir A. Navickienė (16). Jeigu šiuos skaičius palyginime su duomenimis, pateiktais O. Janonio parengtoje „Knygotyros“ 1961–2005 m. turinio rodyklėje ir analizuotais E. Macevičiūtės, matysime, kad ir tada D. Kaunas buvo lentelės viršūnėje (42 darbai). Jam nusileido tik V. Žukas (32), Ž. Zaveckienė (29), O. Janonis (26), K. Sinkevičius (24) [6, 299]. Taigi, galime konstatuoti, kad per visą daugiau nei 50 metų „Knygotyros“ leidybos istoriją produktyviausiu autoriumi išlieka D. Kaunas – jis paskelbė 48 įvairaus žanro publikacijas (straipsnius, recenzijas, parengęs šaltinių publikacijų ir kt.). Jam tenusileidžia tik keli anksčiau minėti knygotyryninkai senjorai. Reikia pažymėti, kad per pastaruosius penkerius metus išryškėjo nauji jaunų knygotyryninkų vardai: 2008–2012 m. (t. 51–59) po šešias publikacijas (daugiausia – recenzuotus straipsnius) yra paskelbę Inga Liepaitė ir Tomas Petreikis. Jų mokslinio darbo intensyvumas teikia vilčių Lietuvos knygotyros ateičiai.

Kartu autorių analizė parodė, kad itin sumažėjo autorių iš giminingų Vilniaus

6 lentelė. Produktiviausi 1999–2012 metų „Knygotyros“ užsienio autoriai

Eil. nr.	Autorius	Publikacijų skaičius
1	Viesturs Zanders	8
2	Tiiu Reimo	7
3	Krzysztof Migoń	5
4	Larisa Dovnar	5
5	Ilkka Mäkinen	4

universiteto Komunikacijos fakulteto padalinių. Nuo 1990-ųjų „Knygotyra“ buvo pagrindinis mokslo žurnalas publikuoti savo mokslinius tyrimus ne tik Vilniaus universiteto Knygotyros ir dokumentotyros instituto (tuomet – Knygotyros katedros), bet ir Bibliotekininkystės ir informacijos instituto (tuomet – Bibliotekininkystės katedros) tyrėjams. Ilgainiui šio instituto tyrimų kryptys nutolo nuo knygotyrai artimų krypčių, dabar čia daugiausia tyrinėjamas informacijos mokslų problematikos laukas. Natūralu, kad tik kelių šio instituto mokslininkų (prof. Arvydas Pacevičius, dr. Ineta Krauls) moksliniai interesai besuranda vietos „Knygotyros“ puslapiuose. Šio instituto mokslinių tyrimų kryptis labiau atitinka Vilniaus universiteto leidžiamo „Informacijos mokslų“ žurnalo puslapius. Tokia dabartinė situacija, nors kaimyninėse šalyse, tarkim, Baltarusijoje, knygotyra tradiciškai traktuojama daug plačiau ir tapatinama su bibliotekininkystės mokslu³.

³ Pavyzdžiui, 2010 metais Baltarusijos nacionalinės bibliotekos organizuota 6-oji tarptautinė knygotyros konferencija Minske vadinosi „Bibliotekos ir inovatyvios mokslo, šveitimo ir

Žvilgtelėję į produktyviausius 1999–2012 metų „Knygotyros“ užsienio autorius (6 lentelė), matysime, kad jų pavardės nesutampa su V. Stonienės minėtais autoriais užsieniečiais [12, 126]. To priežastis – pasikeitė knygotyrininkų kartos. Mūsų nagrinėtu laikotarpiu aktyviausias buvo Viesturas Zanderis iš Latvijos universiteto (8 publikacijos), Tiiu Reimo iš Talino universiteto (7), Krzysztof Migoń iš Vroclavo universiteto (5) ir Larisa Dovnar iš Baltarusijos kultūros ir menų universiteto (5). Lygindami šį laikotarpį su V. Stonienės nagrinėtu, rasime tik vieną tą pačią užsieniečių pavardę – K. Migońio, jau tada „Knygotyroje“ paskelbusio du straipsnius. 1970–1998 m. laikotarpiu daugiausia užsienio autorių buvo iš Estijos (6 publikuoti straipsniai), Vokietijos (5), Lenkijos (5) [12, 126]. Mūsų nagrinėtu laikotarpiu vieni produktyviausių užsienio autorių tampa Baltarusijos (L. Dovnar) ir Suomijos (Ilkka Mäkinenas, išspausdinęs keturis straipsnius) autoriai. Šių šalių knygotyrininkų darbų anksčiau apskritai nėra buvę (plačiau apie „Knygotyros“ mokslinio tarptautiškumo aspektus žr. šiame tome spausdinamame minėtame G. Miknienės straipsnyje).

IŠVADOS

Išnagrinėję „Knygotyros“ gyvavimo laikotarpį po V. Stonienės skelbtos 1970–1998 metų „Knygotyros“ analizės ir palyginę jį su pirmojo laikotarpio analize, matome, kad tam tikrais požiūriais „Knygotyra“ išlaiko savo tradicijas, bet, kita vertus, mokslo

verslo aplinkos formavimas“, t. y. knygotyros ir bibliotekininkystės problematika čia sutampa.

žurnalas priverstas keistis. Tam įtakos turi bendrosios šalies mokslo politikos tendencijos, pokyčiai globaliame pasaulyje ir mokslo tyrimų lauke. Vienas iš formalių šios kaitos įrodymų – „Knygotyros“ apimties padvigubėjimas (nuo 20 aut. lankų 1999 m. iki 44 aut. lankų 2012 m.). To priežastys kompleksinės: ir pirmtakų įdirbis, ir sustiprėjusi užsienio autorių trauka, mokslo ryšiai (tarp-tautinės konferencijos), ir didėjantis Lietuvos knygotyrintininkų bendruomenės mokslinis potencialas. Kita vertus, toks žymus mokslo žurnalo apimties padidėjimas verčia atkreipti dėmesį į reiklesnes kokybės nuostatas spausdinamiems straipsniams (ar kartais kiekybė nenusveria kokybės?). Mažesnė, bet kokybiškesnė „Knygotyros“ tekstų apimtis leidinio reputacijos tikrai nesumenkintų.

Palyginę „Knygotyros“ redaktorių kolegijos sudėties kismą ankstesniu laikotarpiu ir pastaraisiais metais, galime konstatuoti, kad nusistovėjęs kolegijos narių branduolys užtikrina tolygų mokslo žurnalo rengimo, recenzavimo ir leidybos darbą, o išaugęs autoritetingų užsienio mokslininkų skaičius joje didina „Knygotyros“ mokslinį prestižą.

Išnagrinėję „Knygotyros“ struktūrą ir publikacijas žanriniu aspektu ir palyginę jas su ankstesne V. Stonienės analize, matome, kad „Knygotyra“ stengiasi laikytis per penketą dešimtmečių susiformavusių leidinio tradicijų skelbti aktualius knygos mokslo problematikos straipsnius. Lyginamoji analizė atskleidė, kad pastaruoju metu „Knygotyros“ recenzuojamų straipsnių tematika itin išsiplėtė, nebetelkia dėmesio, kas buvo būdinga 1970–1998 metais, į knygos isto-

riją ir bibliotekų istoriją. Įvairios leidinyje skelbiamų straipsnių temos pasiskirsto daug tolygiau. Kita vertus, galime konstatuoti, kad ir dabar tradicinėms knygos istorijos temoms (knygos istorijos straipsnių, kaip ir anksčiau, publikuota daugiausia) „Knygotyroje“ išlieka stabilus dėmesys. Tai liudija Lietuvos knygotyros mokyklos istoriografinį pobūdį. Pagausėjo straipsnių knygos teorijos ir metodologijos temomis, tiesa, jie dažniausia parašyti ne Lietuvos autorių, bet tai yra viena iš išiečių, kaip užpildyti šios tematikos mokslinės literatūros spragas Lietuvoje. Kartu lyginamoji publikuotų straipsnių analizė atskleidė, kad pastaruoju metu „Knygotyroje“ atsirado tokių naujų, anksčiau itin menkai publikuotos tematikos straipsnių, kaip kad bibliofilija, knygos menas, rankraštinis ir spausdintinis paveldas. Leidybos tematikos straipsnių anksčiau apskritai nebuvo skelbta (nebent leidybos istorijos temomis), šiandien ši tema – viena aktualiausių. Tai sietina su Vilniaus universiteto Knygotyros ir dokumentotyros instituto kuruojamomis Leidybos bakalauro ir Leidybos magistro studijų programomis, čia neseniai apgintomis dviem leidybos tematikos disertacijomis. Visa tai liudija, kad šiandienos situacija verčia „Knygotyrą“ keistis: randasi naujos publikacijų temos, atliepiančios knygotyros mokslo aktualijas (knygos reklama, skaitmeninė knyga, knyga kaip prekės ženklas ir kt.). Straipsnių teminio pasiskirstymo kismas kartu liudija ir daug platesnio reiškinio esmę: rodo bendrąsias Lietuvos knygotyros plėtros kryptis, Knygotyros ir dokumentotyros instituto

mokslinių tyrimų tematiką, būsimas projektuojamas doktorantūros temas.

Analizė atskleidė, kad „Knygotyroje“ tradiciškai nusistovėjo mokslinių publikacijų pateiktis pagal mokslo produkcijos žanrus. Taip daroma ir kitų šalių knygotyros mokslo leidiniuose, bet galimi ir kitokie publikacijų pateikties variantai. Koks būdas galėtų būti optimalus, turėtų paaiškėti ateityje. „Knygotyros“ autorių analizė išryškino tradiciškai produktyviausių autorių branduolį ir atskleidė knygotyrininkų kartų kaitą: jauni Lietuvos knygotyrininkai gana aktyvūs.

Visi paminėti dalykai rodo, kad „Knygotyra“ turi suformavusi savo, kaip mokslo žurnalo, tapatybę: laikosi publikavimo tradicijų, turi savo autorių branduolį, yra skaitoma, atpažįstama ir vertinama ne tik Lietuvos, bet

ir užsienio mokslo visuomenėje. Turėdamas pusės šimtmečio nepertraukiamą leidybos tradiciją „Knygotyros“ mokslo žurnalas neužleidžia savo lituanistinių pozicijų socialinių ir humanitarinių mokslo žurnalų leidybos bare. Kartu tektų pažymėti, kad Komunikacijos ir informacijos mokslus priskyrus Socialinių mokslų sričiai (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. spalio mėnesio 16 d. įsakymas Nr. V-1457), knygotyros mokslas vėl atsidūrė iššūkių akivaizdoje. Knygotyra visada buvo humanitarikos ir socialinių mokslų sandūroje ir nuo formalios prieskyros socialiniams mokslams ji neturėtų būti menčiau humanizuota. Vis dėlto, kokias konkrečias mokslines raiškos formas šis mokslo srities prieskyros pasikeitimas įgaus ateityje, matyt, išryškės ir „Knygotyroje“.

NUORODOS

1. KAUNAS, Domas. Keturiasdešimt penkeri „Knygotyros“ metai ir tomai. Iš *Vilniaus universiteto mokslo darbų „Knygotyra“ turinio rodyklė*, 1961–2005, t. 1–45. Vilnius, 2005, p. 14–15.

2. LIEPAITĖ, Inga. *Knygotyros branda ir vaidmuo Lietuvos mokslė: magistro darbas*. Vilniaus universitetas, Komunikacijos fakultetas. Vilnius, 2008. 143 p.

3. LIEPAITĖ, Inga. Lietuvos šiuolaikinė knygotyros būklė. *Knygotyra*, 2008, t. 51, p. 102–103.

4. „Lietuvos istorijos metraštis“. Iš *Lietuviškoji tarybinė enciklopedija*. Vilnius, 1980, t. 6, p. 544.

5. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Humanitarinių ir socialinių mokslų sričių periodinių mokslo leidinių finansavimo

valstybės biudžeto lėšomis 2008 metais nuostatai. *Valstybės žinios*, 2007-11-29, nr. 123–5052.

6. MACEVIČIŪTĖ, Elena. „Knygotyra“: pastovumas ir permainos. *Knygotyra*, 2006, t. 47, p. 297–306.

7. MATKEVIČIENĖ, Renata. Lietuvos mokslininkų komunikacija: mokslo kūriniams publikuoti pasirenkamų mokslo leidinių atvejo studija. *Informacijos mokslai*, 2009, t. 49, p. 87.

8. Mokslo ir studijų institucijų mokslo (meno) darbų vertinimo metodika. Iš *Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2012 m. spalio 13 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.smm.lt/smt/docs/mdvm.pdf>>.

9. *Pavyzdinis Humanitarinių ir socialinių mokslų sričių mokslo ir sklaidos projektų galimų rezultatų sąrašas*. Patvirtinta Lietuvos mokslo tary-

bos pirmininko 2011 m. lapkričio 28 d. įsakymu Nr. V-196 (Lietuvos mokslo tarybos pirmininko 2012 m. vasario 3 d. įsakymo Nr. V-29 redakcija)[žiūrėta 2013 m. sausio 9 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lmt.lt/lt/mkf/mip.html>>.

10. „Problemos“. Iš *Lietuviškoji tarybinė enciklopedija*. Vilnius, 1982, t. 9, p. 214.

11. Redakcinė kolegija. *Knygotyra*, 1970, t. 1 (8), p. 3.

12. STONIENĖ, Vanda. „Knygotyra“: analitinė apžvalga. *Knygotyra*, 2000, t. 36, p. 119–132.

13. STONKIENĖ, Marija; JANIŪNIENĖ, Erika; MATKEVIČIENĖ, Renata. Formalioji mokslo komunikacija mokslo leidiniuose „Knygotyra“ ir „Informacijos mokslai“: kiekybinis tyrimas. *Knygotyra*, 2010, t. 54, p. 320–338.

14. STROPUTĖ, Milda. Keturi „Knygotyros“ dešimtmečiai. *Tarp knygų*, 2001, nr. 10, p. 13–15.

15. *Tarptautinė mokslinė duomenų bazė Lituanistika*: galimybių studija. Kaunas: Technologija, 2007. 300 p.

16. Tęstinis leidinys. Iš *Knygotyra*: enciklopedinis žodynas. Vilnius, 1997, p. 367.

17. *Vilniaus universiteto mokslo darbų „Knygotyra“ turinio rodyklė*, 1961–2005, t. 1–45. Sudarė Osvaldas Janonis. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2005. 137 p.

18. Vilniaus universiteto pedagoginio ir mokslo personalo atestavimo ir konkursų pareigoms eiti organizavimo laikinieji nuostatai. Vilniaus universitetas. Patvirtinta Vilniaus universiteto Senato komisijos 2010 m. vasario 23 d. posėdžio nutarimu Nr.-SK-2010-5-34. *VU Informacinis biuletenis*, 2010, nr. 4, p. 3–13.

19. ŽUKAS, Vladas. „Knygotyra“. Iš *Tarybų Lietuvos enciklopedija*. Vilnius, 1986, t. 2, p. 347.

“KNYGOTYRA” (“BOOK SCIENCE”): THE CONTINUITY OF TRADITIONS AND THE IDENTITY

ALMA BRAZIŪNIENĖ

Summary

The article deals with the analysis of the Vilnius University research papers “Knygotyra” (Book Science) in 1999–2012. The first volume of “Knygotyra” was published in 1961 under the title “Bibliotekininkystės ir bibliografijos klausimai” (Issues of Librarianship and Bibliography) which was changed to “Knygotyra” in 1970. Today, “Knygotyra” is a mature and recognised journal. It is edited by a team of international editors, which includes researchers from Estonia, Finland, Germany, Latvia, Poland, Russia and Lithuania. “Knygotyra” is the only journal of book science in Lithuania and in the Baltic countries.

The state and situation of “Knygotyra” in 1970–1998 was analyzed by Vanda Stonienė (2000). The aim of the present article is to reveal the “Knygotyra” status in the recent years (1999–2012) and to compare it with the analysis by V. Stonienė. “Knygotyra” is analyzed in the organizational, structural, thematic, genre publications, authors’ activity and other aspects.

The analysis concludes that “Knygotyra” keeps its traditions. On the other hand, a scientific journal is forced to change. It is influenced by the country’s general education policy trends, changes in the global world and scientific research field. One of the formal proofs of

this change is the size of each annual volume, which has increased from 20 quires in 1999 to 44 in 2012. The reasons for this increase are complex: achievements of ancestors, attention to foreign authors, scientific communication (international conferences in Vilnius), scientific potential of the growing Lithuanian book community.

Upon comparing the periods 1970–1998 and 1999–2012, we can state that the editorial board of “Knygotyra” ensures a balanced preparation, reviewing and publishing of the material, and authoritative foreign scientists in the editorial board increase the academic prestige of “Knygotyra”.

After examining the structure and publications by genre and comparing it with the previous analysis by V. Stonienė, we can see that “Knygotyra” is trying to follow traditions to publish actual and problematic topics of book science. In total, 369 articles were analyzed. A comparative analysis revealed that the recent theme of peer-reviewed articles has expanded enormously. In 1970–1998 it was concentrated on the history of book and the history of libraries. We find that in 1999–2012 the focus of topics was also on traditional book history. This is evidenced by historiographic Lithuanian book science school. In 1999–2012, the number of articles on book theory and methodology increased. Usually, they are written not by

Lithuanian authors, but this is one of the ways to fill a gap of these actual topics. A comparative analysis of the published articles revealed that new items such as bibliophilia, book art, handwritten and printed heritage have appeared in “Knygotyra”. Such topics as publishing were not popular in 1970–1998 (except the topics of publishing history), in 1999–2012 this topic has been one of the most actual and pressing. This is due to the fact that the Institute of Book Science and Documentation of Vilnius University is pursuing a bachelor’s degree and master’s degree programs on publishing. Two dissertations on publishing topics have been recently defended.

All this shows that the today’s situation has influenced changes of “Knygotyra”: new topics of subjects reflecting the scientific relevance of book science (book advertising, digital book, book branding, etc.) have appeared in “Knygotyra”. The thematic distribution of articles also testifies to a much broader phenomenon – the general direction of the development of Lithuanian book science, research topics of the Institute of Book Science and Documentation, the future dissertation topics. All these things show that “Knygotyra” as a scientific journal has formed its own identity: it follows the publishing traditions, has its core authors, is recognized and appreciated not only in Lithuania, but also in foreign countries.

Įteikta 2013 m. balandžio mėn